

מסורת הש"ס

(א) [לעיל ל"ז ע"ש, ג.] [ע"י חוס' ד"ה לפי שא"ל מוכח דגרסתם ה"י ר' ירמיה וכן לקמן לט: בתוס' ד"ה ימ"ח מ"ח, ג.] (ב) [חולין קט"ז, ד.] [חולין קט"ז, ה.] [שמות כ"ז, א.] [גומות ר"ש, ט.] (ו) [אחלג עובד כוכבים כ"ל ר"ש, ח.] [ע"י היטב תוס' ב"ב מו: ד"ה שלח, ט.] [מהרש"א מ"י,

תורה אור השלם

1. 'ישקני מנשיקות פידו כי טובים דרךך מקיץ: שיר השירים א ב

לעזי רש"י

פורי"ה. לנבור. מרישג"א. מריבניה, נסיוב החלב.

מוסף רש"י

הזיקה לשם עבודת כוכבים ולא זקן (ובח"ס י.) עבודה לשם עבודת כוכבים שהיא נדעמו לעובדי כשחטו זו דברי הכל אסורה, דלא זכמי ממיס הוא, אלא בשלה היה מתכוין להיות שחטה זו עבודה לעבודת כוכבים, אלא שחטה לעצמו על מנת שיעבוד העובדים כוכבים עובדת דמה לו בהקטר חלבה (חולין טס.), ר' יוחנן אמר אסורה. כהנהל כדון זכמי ממיס, זכמי ממיס ליענין (לעיל טט:) שם שם מנגנה ערופה (ובח"ס י.) ואע"פ שהשחיתו לאו לעבודת כוכבים היתה לאפילו לא זקן דמה לעבודת כוכבים נאסרה, וילפינן טעמא בשחטת פניול (ל"ג.) וגמר לה לה ממשכת פניול דהוא מעבדה לעבודת הכהן, והשחיתו את הכהן על מנת לריוק את הדם למחר פניול (סנהדרין סא.) מחשבין לעבדה. כשחשב בשעת עבודה זו על עבודה אחרת, כגון שחיטת כשחטה על הירק, היא מחשבת לגבי עבודת כוכבים (חולין טס.) ממשכה היא לענין זכמי חלבה לאסרה כהנהל (ובח"ס י.) וילפינן חולין אסור עבודת כוכבים, מפנים. ממשכת פניול על פנים, שהשחיתו על מנת לריוק דם למחר או להקטיר אמונים למחר וכו' עיקר פניול (חולין טס.) ורשב"ל אמר מותר. לא יליף חוץ מפנים, אלא מחשבין מעבדה לעבודה (סנהדרין סא.)

ישן מותר. כל דבר גילוי שהשחית אותו עד שנתקן, מותר, דאין מניחו ארס על נפש יושן אש היה בתוכו (לעיל לא.) קיבת העובד כוכבים. קיבה וכו' חלג קרום שמתוך קרקע (חולין טס.) חדא קתני. משום דכל היה אסר לה (שם טס.)

רבינו חננאל

חיה ולא הדרו לו. אלא אמרו לא נתנין ולא מועילין והא עולה איסורי הגזא הן. אלא איסורי הגזא פרשן מותר והדר גני ליה מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודת כוכבים, ואמר ליה אי"כ למה לא אסורה בהנאה.

אלמא איסורי הגזא פרשן שרי, ועגלי עבודת כוכבים פרשן אסור. (א) ולמה לא אסורה בהנאה משום דליתא לאיסורא בעיניה לא אסורה בהנאה. הכא נמי בבביתא נמי ליתא לאיסורא בעיניה. אמר ליה שאני הכא דכיון דאיסורא דרשא מוקים לה חשיב וכמאן דאיתיה בעיניה דמי אמאי לא אסורה בהנאה: השואו לדבר אחר וכו'. וירשאה מפני מה לא גילה לו אם להפליגו בתכנין היה לו להשיאו באלו שאין הכוונה שאת אדור מחר משוקדים וקם כר. אי"ר יוחנן מפני שבקרב אסורה (וישמע) [ו'] 'ישמעאל' תלמיד

מכלל דאיסורי הגזא. כי עולה וה"ה לשור הנסקל שרי פרשייהו: דברי דודיק. דברי סופרים: מיינה. עיקר תורה שזכמב: חשוק שפסוסין. כדמתרגמינן וחשוקיהם (וכזושיהן: ולא כזכב להשיב. ואל תדקדק להקשות לו: גזרה חדשה. מקרוב גזרו על הגזניה: ואין מפקפקין בה. ואין מפרשין טעמה כדמפרש ואזיל. מפקפקין לשון חטיטה דדבר סתום לשפשו וצלעו"ו פורי"ר כמו (פסח דף טו.) מפקפק ונוטל אחת מצניתיים: לא מגלו טעמא. למה גזרו עליו: דלמא איכא. דלית ליה ההוא טעמא ולא דליל מיינה ומונול זה אבל השתא ללא מגלו טעמא דמלמא דליל מיינה כי"ע דסגרי קמו רגנן צמלמא דלתי מיינה חורבא ואנן הוא דלא צקאינן צטעמא: יבש מותר. כל גילוי שיבש מותר דלמא של נחש אילו היה שם לא היה מניחו ליבש: ישן מותר וכו'. יין ושכר שנתגלו כשהם חדשים והמתין להם עד שנתישנו מותר דאי היה צו ארס של נחש לא היה מניחו ליישן: לפי שא"ל לגזניה בלא חלואי חלב. צין גומא (א) של גזניה נשאר מן החלב וחלב שחלצו עובד כוכבים ואין ישראל רואה אסור דלמא עירב ביה חלב טמא (ב) וחלב טמא אינו עומד ואם עירב טמא בטהור הטמא נשאר עם נסיוני דחלצא הטבור שקורין מישג"א וחלב טמא אסור מן המורה ובזכורות (דף ו:) ילפינן לה יש לחוש בגומות נשאר ממנו: צעור קיבה נבלה. ועור לאו פירשא הוא לאסור: ומי אמר שמואל. דעור קיבה נבלה (א) דאסורה אבל קיבה עצמה דנגלה דהיינו חלב הקרום הכנוס צמעי הטלה שריא אלמא פירשא צעלמא הוא:

כאן

קיבת גבילה הא קיבה גופא שריא ומי אמר שמואל הכי והתנן (א) קיבת העובד כוכבים ושל גבילה הרי זו אסורה והוינן בה אמו דעובד כוכבים לאו נבלה היא (ב) ואמר שמואל חדא קתני (א) קיבת שחיטת עובד כוכבים נבלה אסורה ל"ק כאן

ללא מהני מסננת היכא דטריקה פי' שערצבו: יישן תשתרי. תימה לישני גזרה ישן אטו חדש כדמשני לעיל (דף לא:) גבי שכר וי"ל דהסם איכא למיגור דלא מייכר כולי האי צין ישן נלדש כמו גבי גזניה: ר"פ שא"א ב"א צחצוחי ח"ב. פ"ה צין גומות של גזניה נשאר מן החלב ודלמא עירב ביה חלב טמא וקשה דא"כ ה"ל לר' ירמיה למימר אלא כיון דהדר ביה משניא קמא ועוד דאטו מי חיישינן דעובד כוכבים שוטה היה שיערב צו חלב טמא אע"פ שהוא יודע שאינו עומד לכן פר"מ דקאי אמאי דהוה פריך יבשה שמתרי (ח) ומשני דלפי' כשהוא נראה ישן לעולם נשאר הארס בתוך תלחומיה אגזניה ציני אטפי ור"י הביא ראייה מה הירושלמי לדברי ר"ת דקאלמר חלב העובד כוכבים למה אסור משום גלוי ועמיד א"ר שמואל צר בר יצחק מפני ארס הגזנון צין הנקדים ופי' ויעמיד ויבשנה ומשני ארס הגזנון כו' וקושיא שניה קיימא אגזניה כלומר גזניה שיעשו (א) מיהא מישתרי דלרס הוא אינו מניחו ליבש ומסיק מפני ארס הגזנון צין הנקדים כמו שמתרן בתלמודנו אבל אין לפרש כפירוש הר"ר אלחנן דקאי (א) אחלצ והכי פריך למה אסוריהו משום גלוי יעמידנו ואם יש צו ארס לא יעמוד דהכי מקשה התלמוד גבי חלב טמא בסמוך דליתיה דהא לא מצינו צסום מקום שניח חלב (א) להקפות בשביל ארס הגזנון צו: מ"פני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה. וא"ת מאי איריא נבלה אפי' שחוטה נמי אסורה משום צסר בחלב וי"ל דדוקא נקט נבלה דלא איכא בה איסורא דאורייתא אבל בשחוטה משום צסר בחלב ליכא איסורא דאורייתא דלזון בלזון הוא ואע"ג דאוקומי קא מוקים אינו אסור אלא מדרצנן: ור"י אמר שמואל ח"ב. ה"ה דהוה מצי למפוך צפשיטות ממנתי' חולין (דף קט.) אלא משמואל אשמואל יתח (ח) למפוך: ח"דא קתני קיבת שחיטת עובד כוכבים נבלה היא.

תימה לפי מה שפיר"מ סוף כל הצער (חולין דף קט:) (שם) שיש חילוק בחלב הקיבה שאותו שהרי קרוש לא נאסר מעולם אף קודם חזרה דפירשא צעלמא הוא שאינו ראוי אלא להעמידה אבל חלב הללו שאינו ראוי להעמידה כלל מתחלה היו מחשבין חלב גמור וחזרו צהם מתוך קושיא דקיבת העולה דשורפה חיה אע"פ שא"א שלא יתערב מחלב הללו עם הקרוש ולפירוש זה קשיא אמאי לא משני הכא כולה קודם חזרה והכא דקתני גבי העמדה מיירי בקרוש ולהכי דייקי' הא קיבה גופא שריא והסם דלא מיירי בהעמדה מיירי בללו וי"ל דנהי דאין ללול מעמיד דמי"מ אין העובדי כוכבים צורנין אותו כ"כ שלא ישרא מן הללו ומדקאלמר שמואל צעור קיבת נבלה משמע הא קיבה גופא שריא ואע"פ שנשאר שם מן הללו כדפי' שאין העובדי כוכבים צורחים לצרו ואור"ת כי עכשיו לא מצינו טעם פשוט לאיסור בגזינת העובד כוכבים דהא טעם האיסור הוה משום ניקור כריצ"ל דקי"ל הלכה כריצ"ל אף לגבי ר' יוחנן וכו"ש לגבי שמואל דהא (עירובין מו:) שמואל ור' יוחנן הלכה כה' ויחנן וכן פסק ר"ם וכן פסק ר"ם כסדר תנאים ואמוראים פסק הלכה כריצ"ל ב"ב וכן דברי ר' דאל צר אכזה אינם כלום כיון שאינו אותו רב אלא צו אכזה שהיה תלמידו של רבא שהיה צחצחה שריי חלוצו וכו' דברי קודם דברי ר' חסדא ורב (ב) צר יצחק שהיו קדמונים יותר מרבא וגם דברי רב חסדא ורב נחמן צר יצחק עמדו בקושיא וליכא למיחש נמי משום עירוב חלב טמא כדפרי' לעיל (א) (גבי) שלא (ב) (עמד) כפרש"י שהרי אין העובדי כוכבים שוטים לערב צו חלב טמא מאחר שאינו עומד אלא ודאי אין הטעם אלא משום נקור ואנו שאין נחשים מניין ציינו אין לחוש משום גלוי ואין לומר דדבר שצמנין הוא וצריך מנין אחר להמירו כי ודאי הוא כשאסרו תחלה לא אסרו אלא צמקום שהנחשים מניין כמו שאפרש לקמן גבי יין נסך (דף ט:) ד"ה לאפוקי) וגם בהרבה מקומות יש שזולכלים אותם מפני שמעמידין אותם צפרחים וגם גאוזי נרצונא המירו אותם צמקומן מטעם שמעמידין אותם צפרחים מיהו צמקומנו שמעמידין בקיבה אומר הרב ר"י צן הר"ר חיים שיש טעם קלת לאסור מפני שמוחלין הקיבה צעורה ואיכא איסור דצסר בחלב דמליח הרי הוא כרותח ואני ראיתי מקומות שהן מעמידים צנבלת דבר אחר מלוח:

כאן

לולוליה בה. מגדף בה רבי אבהו אלא מעתה יבשה שאין בה חשש ניקור תשתרי. ופרקי' ו' ירמיה לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי חלב. וכיון דאיכא תלחומיה וזיהרא האי. ושמואל אמר לא אסורה אלא מפני שצמנינן אותה בעור קיבת נבילה מכלל שהקיבה גופא שריא דפרשא בעלמא היא. איני דשמואל שרי בקיבה גופא והתנן קיבת העובד כוכבים ושל נבילה הרי זו אסורה. והוינן בה ושחיטת עובד כוכבים לאו נבלה היא ואמר שמואל חדא קתני והכי קתני קיבת שחיטת עובד כוכבים נבלה והרי זו אסורה. ופרקינן לא קשיא

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

לה.

מאי שנא האי קרא דשיי"ה. ומסיק מרישא דקרא ירושלמי אם להפליגו נתכוין הוה לו להפליגו בדברים אחרים צה' מקראות צמורה שהסימן ממ"ש א"ו מחר משוקדים שאת ארור וקס א"ר אילנא דברים שמשיקין עליהם את הפה שנאמר ישקני מנשיקות פיהו ר"ש צר חגי צסם ר' שמואל צר נחמני ככשים לצנבן וגו' ככשים כתיב הא כיצד צעשה שחלמידין קטנים כזוש לפניהם ד"ת הגדילו ונעשו כעמודים גלה להם ריו תורה וקמני תסם דר' שמעאל קטן היה צנאומה שעה ומסייע להדא דתני ר"ש צן יומי ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם מה (ו) הסימן הזאת אינה נגלית לכל צריה וצריה כך אין לך רשות לשקע עצמך על ד"ת אלא צפני ארס כשר וגרסא כי זהו טעם תלמוד שלנו דקאלמר צמקומן כי גזרי גזיראם צמערבא כו' אלא שאינו מפרשו כאן היטב ואומר מורי הר"ר אלחנן שזהו מה שסדר הקלייר צפרשת פרה אדומה אין להרהר על מה נחקקה שכולס נחמו צנשיקה לשון משיקין עליהם את הפה: מ"שום ניקור. תימה לקמן דמסקינן טעמא דחלצ דצענין שראל רואהו דחיישינן לעירוב חלב טמא חיפוק ליה משום גילוי וי"ל דאין ה"נ אלא טעמא פסיקא ליה נקט הכא צשאין ישראל רואהו דמערב אכל טעמא דגילוי ומנין דלא שייך כגון שמאל העובד כוכבים יואל ממקום שחולצ שם דכיון שכל שעה תוססו צידו ליכא למיחש לניקורא וא"ת מפני מה אסור משום גילוי יותר ממיס ודצס למאן דאית ליה צאלו טריפות (חולין דף מט:) דשיין צהו גילוי וי"ל דבכל המשקים אע"ג דלא קפדי אגליא משום נקורא צמנקיותא מיהא קפדי אכל גבי חלב מתוך שרוב פעמים אינו נאכל צעין וגם מסניין אותו צמנקיותא נמי לא קפדי ומסננת אינו מועיל כלום לררס כדלמר בהגזול צתרא (ב"ק דף קטו:)

דלא מהני מסננת היכא דטריקה פי' שערצבו: יישן תשתרי. תימה לישני גזרה ישן אטו חדש כדמשני לעיל (דף לא:) גבי שכר וי"ל דהסם איכא למיגור דלא מייכר כולי האי צין ישן נלדש כמו גבי גזניה: ר"פ שא"א ב"א צחצוחי ח"ב. פ"ה צין גומות של גזניה נשאר מן החלב ודלמא עירב ביה חלב טמא וקשה דא"כ ה"ל לר' ירמיה למימר אלא כיון דהדר ביה משניא קמא ועוד דאטו מי חיישינן דעובד כוכבים שוטה היה שיערב צו חלב טמא אע"פ שהוא יודע שאינו עומד לכן פר"מ דקאי אמאי דהוה פריך יבשה שמתרי (ח) ומשני דלפי' כשהוא נראה ישן לעולם נשאר הארס בתוך תלחומיה אגזניה ציני אטפי ור"י הביא ראייה מה הירושלמי לדברי ר"ת דקאלמר חלב העובד כוכבים למה אסור משום גלוי ועמיד א"ר שמואל צר בר יצחק מפני ארס הגזנון צין הנקדים ופי' ויעמיד ויבשנה ומשני ארס הגזנון כו' וקושיא שניה קיימא אגזניה כלומר גזניה שיעשו (א) מיהא מישתרי דלרס הוא אינו מניחו ליבש ומסיק מפני ארס הגזנון צין הנקדים כמו שמתרן בתלמודנו אבל אין לפרש כפירוש הר"ר אלחנן דקאי (א) אחלצ והכי פריך למה אסוריהו משום גלוי יעמידנו ואם יש צו ארס לא יעמוד דהכי מקשה התלמוד גבי חלב טמא בסמוך דליתיה דהא לא מצינו צסום מקום שניח חלב (א) להקפות בשביל ארס הגזנון צו: מ"פני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה. וא"ת מאי איריא נבלה אפי' שחוטה נמי אסורה משום צסר בחלב וי"ל דדוקא נקט נבלה דלא איכא בה איסורא דאורייתא אבל בשחוטה משום צסר בחלב ליכא איסורא דאורייתא דלזון בלזון הוא ואע"ג דאוקומי קא מוקים אינו אסור אלא מדרצנן: ור"י אמר שמואל ח"ב. ה"ה דהוה מצי למפוך צפשיטות ממנתי' חולין (דף קט.) אלא משמואל אשמואל יתח (ח) למפוך: ח"דא קתני קיבת שחיטת עובד כוכבים נבלה היא.

לולוליה בה. מגדף בה רבי אבהו אלא מעתה יבשה שאין בה חשש ניקור תשתרי. ופרקי' ו' ירמיה לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי חלב. וכיון דאיכא תלחומיה וזיהרא האי. ושמואל אמר לא אסורה אלא מפני שצמנינן אותה בעור קיבת נבילה מכלל שהקיבה גופא שריא דפרשא בעלמא היא. איני דשמואל שרי בקיבה גופא והתנן קיבת העובד כוכבים ושל נבילה הרי זו אסורה. והוינן בה ושחיטת עובד כוכבים לאו נבלה היא ואמר שמואל חדא קתני והכי קתני קיבת שחיטת עובד כוכבים נבלה והרי זו אסורה. ופרקינן לא קשיא

עין משפט נר מצוה

ק"ה א מ"י פ"ד מה"ל שחטה הלכה יא סמג עין סג תוש"ע י"ד צ"ב סעף ב':

הגהות הב"ח

(א) גמ' אין מניחו לישן (אלא א"ר ירמיה) תא"מ וי"צ ס"א אין זה וכן היתה גירסת המסופות: (ב) רש"י ד"ה לפי שא"ל וכו' דלמא עירב ביה חלב טמא ואע"ג דחלב טמא אינו עומד מכל מקום אם עירב טמא בטהור וכו' נקויו דחלצא של הטבור: (ג) ד"ה ומי וכו' נבלה הוא דלפסור: (ד) תוס' ד"ה מאי שאל וכו' מה הסיבה האת אינה: (ה) ד"ה לפי וכו' יבשה שמתרי ישן תשתרי ומשני דלפילו כשהוא נראה יבש וישן לעולם נשאר: (ו) בא"ד וקושיא שניה קיימא אגזניה כלומר גזניה שיעשו מנגנה מיהא מישתרי דלרס אינו כלי"ל ומינה הוא נמחק וי"צ כלומר קושיא ה"א הא דקאלמר חלב העובד כוכבים למה אסור וקושיא השניה היא הא דקאלמר ויעמיד וקיימא אגזניה כו' אכל לפי הר"א קושיא השניה ק"ל נמי אכלת והכי פריך ויעמיד פירוש ימסה מקאלו ואם הוא עומד הוא נסיון להשכיר לו חלבה: (ז) בא"ד שיעה חלבה: (ח) ד"ה חלב מלהקפות: (ט) ד"ה ומי וכו' יתחא ליה למפוך: (טו) ד"ה חלז וכו' ורב נחמן שחי קדמונים יותר מרבא וגם דברי רב חסדא ורב נחמן עמדו בקושיא וליכא למיחש נמי משום עירוב חלב טמא ואע"ג דחלב טמא אינו עומד דחבריהו שחי אפי' אין העובדי כוכבים שוטים לערב צו חלב טמא מאחר שאינו עומד כדפרישית לעיל אלא ודאי כלי"ל ומינה צר יצחק נמחק צ' פעמים:

רבינו חננאל (המשך)

קטן [חתי] באותה שעה. ואין מגלין להן רוי תורה עד שיגדלו. וכו' שמעון בן יוחאי. דהניא ואלה המשפטים אשר תשים בפניהם. מה השימה. פי' המציאה אינה נגלית לכל בריה כך אין לך רשות לשקע את עצמך בדיברי תורה. אלא לפני תלמידים הגונים כשרים. דהניא ע"ה קרא מאי פירושיה כה' ירושלמי דודים דברי סופרים. יין דברי תורה. טובים דודיק מ"ין. חביבין דברי סופרים מ"ריבוי תורה. דרע שהיו מ"רפון אילו לא קרא קריח שפע לא היה עובר אלא בעשה. ומפני שעבר על דברי חכמים נחתבי מיתה. על שם ופרוך גדר ישכנו נחש. ותנן נמי האומר אין הפליין לעבור על ד"ת פטור. [חמששה] נוספת להוסיף על דברי סופרים ח"ב. א"ל (ר') ישמעאל חשוק שפתותיך ואל תגאל נבלה להשיב. ומאי טעמא א"ר יוחנן גזירה חרשה היתה משום ניקור. וכד גזרי גזירה במערבא לא מגלו טעמא עד תריסר יוחי שרא. עד דתפשוט בכל ישראל. דחיישי דלמא איכא מאן דלא סבירא ליה ואתי

(א) נראה דהא ודאי דלא אסר ליה דמשריה לא אסורא כהנאה כמו בצורחים לרצנן משום דלמא וכו' ומאן דלמא בעיניה דמי ומשריה פריך דלמא לא אסורא כהנאה כ"ל.